

پژوهشی در شیخ صنعان عطار نیشابوری

اقتدابه کفر

اردلان عطارپور

نشر علم
تهران-۱۳۹۱

سرشناسه : عطارپور، اردلان، ۱۳۳۶ - ، گردآورنده
 عنوان و نام پدیدآور : پژوهشی در شیخ صنعان عطار نیشابوری اقتدا به کفر/ مولف
 اردلان عطارپور.
 مشخصات نشر : تهران: نشر علم، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۴ ص.
 شابک : 4 - 346 - 224 - 964 - 978
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : عطار، محمد بن ابراهیم، ۹۱۲۸-۵۷۳ ق. منطق الطیر. شیخ
 صنعان - نقد و تفسیر.
 موضوع : شعر فارسی - قرن ۶ ق - تاریخ و نقد.
 موضوع : شعر عرفانی - قرن ۶ ق - تاریخ و نقد.
 شناسه افزوده : عطار، محمد بن ابراهیم، ۹۱۲۸-۵۳۷ ق. شیخ صنعان، شرح.
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ پ ۴۶ / ع ۵۰۴۹ PIR
 رده بندی دیویی : ۸۵۱/۲۳
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۴۳۹۶۹

ذخیره

پژوهشی در شیخ صنعان عطار نیشابوری

اردلان عطارپور

چاپ اول، ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۶۵۰ نسخه

لیتوگرافی: باختر

چاپ: حیدری

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۴ - ۳۴۶ - ۲۲۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۱
شیخ صنعان	۴
روایت قدیمی تر	۶
باید می مردا	۸
هویت تاریخی شیخ صنعان	۱۱
علی قرآن خوان	۱۴
جاذبه شیخ برای دختر	۱۶
هنر و عاشقی عطار	۱۶
عقوبت کلیشه‌ای	۱۸
عابدان عاشق در غزلیات عطار	۲۰
قدری بی‌اعتنایی	۲۲
ماجرای پورسقا	۲۷
قوت یک حدس	۳۰
تحریف دلخواه وقایع	۳۱
بزرگی توامان عاشق و عشق	۳۲
واقعیت جاری	۳۵
عزرای یهود	۳۷
تابوی عشق	۴۲
برخورد عرفان عاشقانه به عاشقانه‌ها	۴۴
دوستی خداوند به زلیخا	۴۶
عشق و بی‌ریایی	۵۰
حدیث خود	۵۴
تسامح عرفان عاشقانه	۵۷
کلیساهای بلاد اسلامی	۶۰
صلیب دختران ترسا	۶۳
متن حکایت شیخ صنعان (اثر عطار نیشابوری)	۶۶
کلیه مأخذ	۱۰۷

پیشگفتار

جنگهای صلیبی از اسفبارترین حوادث تاریخ بشر است. دو دین و فرهنگ بزرگ عصر پس از اینکه قرن‌ها در کنارهم با آرامش به سر می‌بردند و به بحث و مناظره اکتفا می‌کردند، به جنگ با یکدیگر پرداختند. جنگی که دو‌یست سال طول کشید.

پیش از جنگهای صلیبی، مسلمانان در بلاد مسیحیان و مسیحیان در بلاد مسلمانان - علیرغم اختلافات مذهبی‌شان - در شرایط به‌نسبه خوب و آزادی به‌سر می‌بردند. ناصر خسرو در همین اوقات است که از بیت‌المقدس و کلیسای قیامت دیدن می‌کند. او کلیسا را اینطور وصف می‌کند: «جایی وسیع است، چنانکه هشت‌هزار آدمی را در آن جای باشد، همه را به تکلف بسیار ساخته از رُخام رنگین و نقاشی و تصویر، و کلیسا را از اندرون به دیباهای رومی آراسته و مصور کرده و بسیار زر طلا آنجا به‌کار برده، و صورت عیسی علیه‌السلام را چند جا ساخته که بر خری نشسته است»^۱

با فاصله کمی از این زمان قوم سلجوقی بر ایران و آسیای میانه مسلط شد. از یک‌سو متعصبانه برخورد می‌کرد و از دیگرسو از نفوذ و قدرت کشورهای مسیحی در حوالی بیت‌المقدس و قسطنطنیه بیمناک بود. به‌همین سبب آزادی‌های زائران مسیحی را که برای زیارت تربت حضرت

^۱ ناصر خسرو قبادیانی مروزی: سفرنامه، ص ۶۲

عیسی به بیت المقدس می آمدند محدود کرد. زائرانی که متاثر از اعتقادات مذهبی از سراسر بلاد مسیحی تنهایی یا دو-سه نفری و گاه در دسته های چندین هزار نفری مرکب از زنان و مردانی از هر سن و سال به حرکت درمی آمدند تا در قسطنطنیه تاج خار حضرت عیسی، ادوات شکنجه آن حضرت، پارچه ای مزین به نقش حضرت عیسی، تصویر حضرت مریم اثر لوک قدیس، موی یوحنا تعمیددهنده... را مشاهده کنند و سبکبار به دیار خود برگردند.^۲

محدودیت زائران مسیحی تا بدان جا پیش رفت که اهل نصاری دیگر نتوانستند به ارض اقدس بروند و همین سبب تعصب های بیشتر مذهبی و اختلافات عمیق تر بین مسلمانان و مسیحیان شد، و همچنین بهانه کشورگشایی ها و طمع به ممالک شرقی گشت، و نهایتاً با پیشگامی و موعظه های اُسقفان و ضلای جنگ و جهاد آنان کار به جنگهای صلیبی منجر شد. با این وضع، یکسره کار به تعصب و عصیت های مذهبی کشید و حال مسلمانان در بلاد مسیحیان و حال مسیحیان در بلاد مسلمانان بدتر شد. پیروان هر دین راه تهمت و افترا را پیش گرفتند، چنانکه مسیحیان به اذیت و آزار مسلمانان پرداختند و در باره اسلام و مسلمین و حضرت محمد افتراها و دروغها ساختند تا کینه و عداوت و مقاصد خود را با خیال آسوده تری اعمال کنند، چنانکه خود نام «جنگهای صلیبی» از آن بود که به نام دین صورت می گرفت و مسیحیان که عازم جنگ می شدند بر شانه، صلیبی از پارچه سرخ می دوختند. آنها وقتی اورشلیم را گشودند، با مسلمانان چنان کردند که کشیش رمون - از اهالی آریل - که خود شاهد ماجرا بود نوشت «گروهی از مسلمانان را سر از تن جدا کردند ... گروهی دیگر را با تیر کشتند یا مجبور کردند که از برجها خود را به زیر افکنند،

^۲ استیون رانسمان: تاریخ جنگ های صلیبی، جلد اول، ص ۶۶